کد خبر: ۵۰۶۵۳۹
سه شنبه ۸ آبان ۱۴۰۳ ۲۳:۰۶

جستاری از کلام دکتر رضا آقانوری

همزیستی با بیگانگان: ارزیابی نقش دانش در جوامع علمی

مسئله نقش دانش در جوامع علمی همواره مورد توجه بوده است. این واقعیت که «دارنده دانش، برتر از دیگران است» به وضوح در کلام علامه اقبال لاهوری مشهود است: قوت مغرب هم از علم و فن است. از همین آتش چراغش روشن است .

به گزارش خبرنگاران گروه خبرگزاری گزارش خبر، در جستاری از کلام دکتر رضا آقانوری با عنوان"همزیستی با بیگانگان: ارزیابی نقش دانش در جوامع علمی" آمده است:

مسئله نقش دانش در جوامع علمی همواره مورد توجه بوده است. این واقعیت که «دارنده دانش، برتر از دیگران است» به وضوح در کلام علامه اقبال لاهوری مشهود است: قوت مغرب هم از علم و فن است. از همین آتش چراغش روشن است (Iqbal, ۱۹۳۰).

این مفهوم همچنین در ضرب المثل مشهور «العلم سلطان» تجلی می یابد. با این حال، فهم دقیق این ایده در بسیاری از کشورها، دانشگاه ها و مؤسسات تحقیقاتی با چالش های متعددی مواجه است.

در حال حاضر، اغلب دانش افراد بر اساس معیارهایی چون نتایج تحقیقات، مقالات علمی، شاخص اچ (H-index) و تعداد مقالات چاپ شده در چارچوب ISI ارزیابی میشود (Hirsch, ۲۰۰۵).

با این وجود، عبارت "Knowledge rules the world" مفهومی جامع تر و عمیق تر را ارائه می دهد. از منظر علوم اعصاب و زبانشناسی، این جمله به دو نکته کلیدی اشاره می کند:

۱. دانش ماهیتی کاربردی دارد (Ramsden, ۲۰۰۳).

۲. فرمانروایی جهان در دستان دانش عملیاتی و کاربردی است.

در واقع، رهبران واقعی جهان این حقیقت را به خوبی درک کرده و آن را محور سیاستگذاری های خود قرار می دهند (Scully, ۲۰۰۱).

با نگاهی به بسیاری از دانشگاه های برتر ملی و بین المللی، مشاهده می کنیم که دانشمندان این نهادها در صف اول تولید دانش نظری قرار دارند و مدعی برتری علمی هستند.

اما جالب است که رقبا و دشمنان علمی این کشورها، هیچ تلاشی برای جذب، تخریب، یا حتی تعامل با این دانشمندان نمی کنند.

با وجود دسترسی آزاد به اطلاعات شخصی این افراد از جمله محل سکونت و فعالیت، هیچ دعوتنامه رسمی، پیشنهاد مالی یا اقدامی برای استفاده از دانش آنها به چشم نمی خورد (Ziman, ۲۰۰۰).

این عدم توجه چه معنایی دارد؟

پاسخ ساده است: یا فعالیت های این دانشمندان در سطحی نیست که برای رقبا اهمیت داشته باشد، یا دانش و تلاش های آنها به نحوی است که به طور ناخودآگاه به نفع رقبا عمل میکند، بی آنکه خودشان متوجه این موضوع باشند (Bourdieu, ۱۹۸۸).

آیا این بدان معناست که دانشمندان ما خیانتکار هستند؟ قطعاً خیر. همکاری آگاهانه با دشمن خیانت محسوب میشود، اما در بسیاری از موارد، دانشمندان به طور ناآگاهانه در حال تقویت دانش رقبا هستند.

بسیاری از دانشمندان ما، بویژه در داخل کشور، بر این باورند که فعالیت های علمیشان کاملاً بومی و مستقل است، در حالی که نتایج این تحقیقات ممکن است به طور غیرمستقیم به نفع بیگانگان تمام شود.

این افراد را می توان «همکاران ناآگاه دشمن» نامید که در نوعی از همزیستی با بیگانگان قرار دارند (Freeman & Perez, ۱۹۸۸).. به این افراد "شارلاتان های علمی" را هم که تنها با داشتن رانت در جایگاه علمی قرار گرفته و هیچگونه مفاهمه ای با دانش واقعی ندارند بیافزائید.

در نهایت، پرسش کلیدی این است که چگونه افراد با هوش بالا و دسترسی به منابع علمی گسترده ممکن است نسبت به بهره برداری بیگانگان از کار خود غافل باشند؟

پاسخ این است که در بسیاری از موارد، ناآگاهی از پیامدهای علمی و عملی فعالیت هایشان آنها را از درک تأثیرات منفی بالقوه بازمی دارد (Lave & Wenger, ۱۹۹۱).

بنابراین، سیاستگذاران علمی، دانشگاهی و مدیران مالی باید تنها بر دو نکته تمرکز کنند:

کدامیک از فعالیت های علمی قابلیت کاربردی شدن دارد؟

کدامیک از فعالیت های کاربردی به نفع بشریت خواهد بود؟

پیش از آنکه دیر شود، بازنگری های اساسی در این زمینه باید صورت گیرد تا از پیامدهای ناخواسته ی علمی که ممکن است به نفع رقبا باشد، جلوگیری شود.

منابع:

بوردیو پی- . (۱۹۸۸). Homo academicus. Stanford University Press.

فری من سی، پرز سی، (۱۹۸۸). Structural crises of adjustment, business cycles and investment behaviour. In G. Dosi (Ed.), Technical change and economic theory (pp. ۳۸-۶۶. Pinter Publishers.

هرش جی ای. (۲۰۰۵). An index to quantify an individual's scientific research output. Proceedings of the National Academy of Sciences, ۱۰۲(۴۶), ۱۶۵۶۹-۱۶۵۷۲.

اقبال ام. (۱۹۳۰). The Reconstruction of Religious Thought in Islam. Oxford University Press.

لاو ای، وگنر ای. (۱۹۹۱). Situated learning: Legitimate peripheral participation. Cambridge University Press.

رادزمن پی. (۲۰۰۳). Learning to teach in higher education (۲nd ed.). RoutledgeFalmer.

اسکالی ام. (۲۰۰۱). Presidential address: The ethics of knowledge production. Annual Meeting of the American Sociological Association.

زی من جی. (۲۰۰۰). Real science: What it is and what it means. Cambridge University Press.